

Studiranje mladih iz alternativne skrbi

Leto, Leona

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:519317>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Leona Leto

STUDIRANJE MLADIH IZ ALTERNATIVNE SKRBI

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Leona Leto

STUDIRANJE MLADIH IZ ALTERNATIVNE SKRBI

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof.dr.sc. Branka Sladović Franz

Zagreb, 2023.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. ALTERNATIVNA SKRB U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	2
3. VRIJEME TRANZICIJE.....	4
4. TEORIJA ŽIVOTNOG PUTA I RAZNOLIKOST ŽIVOTNIH PUTEVA.....	5
5. MOTIVACIJA ZA DALJNJE OBRAZOVANJE.....	8
6. PERCEPCIJA MLADIH O RELEVANTNOSTI EDUKACIJE	10
7. OBILJEŽJA STUDIRANJA MLADIH IZ SKRBI.....	11
7.1. PREPREKE S KOJIMA SE SUSREĆU MLADI IZ SKRBI TIJEKOM STUDIRANJA.....	12
7.2. PREDNOSTI MLADIH IZ SKRBI TIJEKOM STUDIRANJA	14
8. POMOĆ I PODRŠKA MLADIMA IZ SKRBI TIJEKOM STUDIRANJA	15
9. ČIMBENICI KOJI OLAKŠAVAJU STUDIRANJE MLADIH IZ SKRBI	17
10. ZAKLJUČAK.....	19
LITERATURA	21

STUDIRANJE MLADIH IZ ALTERNATIVNE SKRBI

SAŽETAK

Ovaj rad prikazuje različite aspekte visokog obrazovanja mladih iz alternativne skrbi. Naime, ovoj temi veliki broj stručnjaka ne pridaje značaj zbog jako male koncentracije spomenute rizične skupine među školskom populacijom. Boljem razumijevanju ove teme pridonosi cjelokupan kontekst u kojem se nalaze mladi iz skrbi zbog čega se u radu objašnjavaju Teorija životnog puta i raznolikost životnih puteva kojim mogu poći mladi nakon izlaska iz skrbi. Zasiurno i sam izlazak iz skrbi predstavlja veliki izazov za ove mlade, međutim postoje i oni koji ga uspješno savladaju i pohađaju visokoškolsko obrazovanje. Bitni čimbenici ovakvog ishoda su motivacija, percepcija mladih o relevantnosti obrazovanja te pomoć i podrška mladima od strane stručnjaka iz alternativne skrbi. Također, postoje i različite prepreke s kojima se suočavaju mladi iz alternativne skrbi tijekom studiranja: nefleksibilan obrazovni sustav, ne prepoznavanje mladih iz skrbi kao rizične skupine, nedostatak osnovnih vještina, stručnjaci koji ne pridaju veliku važnost obrazovanju pa ga zbog toga ne potiču, stigmatizacija zbog podrijetla i još mnoge druge. Slijedom svega navedenog kako bi se mladima iz alternativne skrbi olakšalo studiranje potrebna je veća pozornost stručnjaka, istraživanja koja će preciznije opisati njihovu situaciju te na kraju veća podrška i pomoć od strane stručnjaka.

Ključne riječi: visokoškolsko obrazovanje, mladi, alternativna skrb,

HIGHER EDUCATION OF YOUNG PEOPLE FROM ALTERNATIVE CARE

ABSTRACT

This paper presents the higher education experiences of young people who left alternative care. Given that, a large number of experts do not give a lot of importance to this topic due to the very low concentration of the mentioned risk group among the school population. The overall context in which young people from care sometimes find themselves contributes to a better understanding of this topic. That is why this paper explains and focuses on the Life Path Theory and the variety of life paths that young people can take after leaving care. Getting out of care is, without a doubt, a big challenge for these young people, but some successfully overcome it and do attend higher education. Important factors in this outcome are motivation, young people's perception of the relevance of education, and help and support from experts in alternative care. There are also various obstacles that young people from alternative care face during their studies: inflexible education system, failure to recognize them as a risk group, lack of basic skills, experts who do not attach great importance to education and therefore do not encourage it, stigmatization due to origin and many others. Following all of the above, in order to make it easier for young people from alternative care to study, greater attention from experts is needed, research that will more precisely describe their situation, and finally greater support and help from experts.

Key words: higher education, youth, alternative care

Izjava o izvornosti

Ja, Leona Leto pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljen način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima od onih navedenih u radu.

Leona Leto

28.7.2023.

1. UVOD

Obitelj je osnovna jedinica na kojoj počiva svako društvo te kao takva zahtijeva državnu i međunarodnu zaštitu (Bartoluci, 2014.). Konvencija o pravima djeteta i nove spoznaje iz psihologije upućuju na to da se djetetova dobrobit temelji na zdravom obiteljskom okruženju koje mu pruža zaštitu, sigurnost i zadovoljstvo. Međutim, postoje brojne situacije u kojima roditelji krše svoje obveze i zloupotrebljavaju roditeljsku skrb uslijed čega dolazi do zlostavljanja ili zanemarivanja djece (Ajduković, 2004.). Takve situacije navode državu da intervenira te da putem profesionalnih stručnjaka zaštiti interes djeteta. Prilikom spomenutog interveniranja stručnjaci se nerijetko nalaze u jako nepovoljnoj poziciji u kojoj moraju balansirati između najboljeg interesa djeteta i njegovog prava da živi unutar svoje obitelji (Ajduković, 2004.). Stručnjaci sukladno načelu razmjernosti (Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, čl. 6) prilikom zadiranja u obitelj primarno koriste najblaže mjere s kojima mogu ukazati roditeljima na njihove propuste i pogreške u ulozi roditelja. Međutim, ukoliko ne dođe do željenih promjena krajnja mjera je izdvajanje djeteta iz obitelji te smještaj djeteta u neki od alternativnih oblika skrbi. Djeca se u tom slučaju šalju u institucije, udomiteljsku obitelj, domove obiteljskog tipa ili kod treće osobe (Bartoluci, 2014.). Djeca odrasla unutar nekog od oblika alternativne skrbi čine jednu od skupina s najvećim rizikom socijalne isključenosti, također često se suočavaju sa problemima kao što su nezaposlenost, loše zdravstveno stanje, ovisnosti i prerano roditeljstvo (Jackson i Cameron, 2012.). Upravo spomenute teškoće zahtijevaju od države, koja u ovom slučaju predstavlja „institucionalnog roditelja“, potporu koja će im pomoći da nadvladaju poteškoće s kojima se suočavaju prilikom odrastanja. Potpora im treba biti pružena od strane socijalnih radnika, putem socijalne pomoći i obrazovnog sustava (Urbanc i sur. 2018.).

Upravo obrazovni sustav čini jako bitan segment u životu djece koja su odrasla u alternativnoj skrbi zato što im može omogućiti kvalitetan život, osobni i socijalni razvoj, socijalnu uključenost i akademski uspjeh (Jackson i Simon, 2013.). Također, autor Matković (2010.) navodi kako je obrazovanje osnova za stjecanje socijalnog statusa i otklanjanje društvene nejednakosti.

U Hrvatskoj je obrazovni sustav javan te je kao takav dostupan svima. Osnovna škola je obavezna i traje osam godina, dok srednjoškolsko obrazovanje traje 3 do 4 godine ovisno o kojoj se školi radi. Visoko obrazovanje uređeno je Bolonjskom deklaracijom, odnosno počiva na bolonjskim načelima, a dostupno je samo onim učenicima koji su ostvarili određeni uspjeh tijekom svog školovanja. Za djecu koja su odrasla u alternativnoj skrbi visoko obrazovanje je jako teško dostupno. Njihov lošiji školski uspjeh i nedovoljno financijske i druge podrške onemogućava im akademska postignuća. S obzirom na to pokušavaju se poduzeti neke mjere kako bi se djeci iz javne skrbi olakšalo pohađanje visokog obrazovanja. Neke od spomenutih mjera su: stipendije neprofitnih udruga, mogućnost pronalaska smještaja u studentskim spavaonicama, također se organiziraju razne humanitarne akcije ili savjetovanja kroz različite vrste medija. Veliki broj djece dolazi u alternativnu skrb sa velikim zaostacima u obrazovanju, a to na kraju rezultira lošim, budućim školskim postignućima, nedostatkom socijalne uključenosti u obrazovnoj ustanovi, niskim očekivanjem učitelja i socijalnih radnika, što na kraju utječe i na samopouzdanje samog djeteta (Sladović Franz i Branica, 2013.).

Obrazovanju djece i mladih ljudi iz javne skrbi nije se pridavalo puno pažnje te se nisu provodila istraživanja na tu temu. Razlog tome je što su ova djeca činila samo 1% školske populacije te ih stručnjaci nisu prepoznavali kao skupinu sa određenim rizičnim čimbenicima. Također, socijalni radnici nisu smatrali obrazovanje djece bitnom stavkom u djetetovom životu kojoj oni kao profesionalci moraju pridonijeti (Jackson i Cameron, 2014).

2. ALTERNATIVNA SKRB U REPUBLICI HRVATSKOJ

Alternativnu skrb dijelimo na formalan i neformalan oblik. Neformalan oblik pruža se u obiteljskom okruženju na inicijativu roditelja, djeteta ili bilo koje druge osobe dok formalan oblik čini svaka skrb koju je odredilo tijelo sudske vlasti ili nadležno upravno tijelo neovisno o tome je li se dijete izdvaja u obiteljsko ili u institucionalno okruženje. Prema okruženju alternativna skrb dijeli se na srodničku, udomiteljsku, institucionalnu

i na ostale oblike obiteljskog tipa (Petrova-Dimitrova, Yankova, Stoykova, Kovacheva, Dimitrova, 2020.). U Republici Hrvatskoj alternativna skrb uređena je Obiteljskim zakonom, Zakonom o socijalnoj skrbi, Zakonom o udomiteljstvu te je bitno naglasiti Smjernice za alternativnu skrb UNICEF-a. (Bartoluci, 2014.). Autori Petrović i Laklija (2017.) u svom istraživanju navode da je veliki udio djece u razne ustanove prvenstveno smješteno temeljem Zakona o socijalnoj skrbi dok je u manjoj mjeri smješteno temeljem Obiteljskog zakona. Od početka dvadesetog stoljeća u Hrvatskoj prevladavaju dva oblika alternativnog smještaja djece, institucionalni smještaj, odnosno skrb koja se pruža djeci izvan obiteljskog okruženja i udomiteljstvo koje predstavlja skrb za dijete u kućanstvu koje nije djetetova biološka obitelj (Sladović Franz i Branica, 2013.). Autorica Ajduković (2004.) navodi da su najčešći razlozi izdvajanja djeteta iz obitelji: zlostavljanje, zanemarivanje, narušeni obiteljski odnosi, siromaštvo i napuštanje. Prosječna dob djece u javnoj skrbi je sedam godina, a unutar nje se zadržavaju oko četiri godine (Ajduković i Sladović Franz, 2005.). Novije istraživanje autora Petrović i Laklija (2017.) pokazuje da je u institucionalnim oblicima skrbi najviše djece u dobi od 11 godina, a razočaravajuća je činjenica da postoji jako veliki broj djece koja su u dobi do sedam godina, a nisu na smještaju u udomiteljskoj obitelji nego u nekom od oblika institucije. Također, rezultati pokazuju da se smanjuje broj djece koja su na stalnom smještaju, ali uz to treba naglasiti da se povećava broj onih koji su na privremenom smještaju.

Prema godišnjem statističkom izvješću koje prikazuje stanje do 31.12. 2021. godine u Republici Hrvatskoj postoji 13 državnih domova za djecu i mlađe punoljetne osobe bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, a broj korisnika u ovim domovima je 870. Nadalje, državni domovi za djecu i mlađe punoljetne osobe s problemima u ponašanju broje 969 korisnika, a sveukupan broj ovih domova je 10. Što se tiče nedržavnih domova za djecu i mlađe punoljetne osobe bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Hrvatskoj ih ima 3 te je u njima smješteno 214 korisnika (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, 2022.).

3. VRIJEME TRANZICIJE

Odrastanje je proces usvajanja različitih vještina: praktičnih, interpersonalnih i emocionalnih. Ovaj proces bi se trebao odvijati kontinuirano i postepeno uz podršku okoline. Mlada osoba će se odvojiti od svoje obitelji s obzirom na to kolike su joj mogućnosti, spremnost i želja. Kod mladih koji izlaze iz alternativne skrbi odrastanje se događa brzo, nejednako i naglo te puno ranije od mladeži koja nije bila na smještaju u nekom od oblika skrbi. Za njih ovo nije proces i razdoblje već trenutak. Susreću se sa raznim tranzicijskim teškoćama kao što su obrazovanje, stanovanje, zapošljavanje te nerijetko predstavljaju jednu od ranjivih i rizičnih skupina (Kusturin i sur., 2013.). Mladima koji izlaze iz skrbi tranzicija često izaziva osjećaj straha i nesigurnosti zbog prijašnjih proživljenih iskustava sa gubitcima te povećanje odgovornosti stvara osjećaj nelagode i nesigurnosti. Izlaskom iz skrbi gube stabilnost, rutinu i odnose koje su do tada stekli. Također, pred njih se nerijetko stavljaju prevelika očekivanja koja su ponekad nerealna te stvaraju dodatan negativan utjecaj. Nedostatak podrške i činjenica da je njihov proces osamostaljenja pravocrtan odnosno nemaju opciju povratka u skrb, također, za njih predstavlja veliki problem. Ovo je razlog zbog kojeg se s mladima treba raditi na rezervnim planovima ako se nađu u situaciji kada prvobitni plan ne uspije ili ga je iz nekog razloga nemoguće ostvariti (Kusturin, 2020.). Autori Jackson i Cameron (2012.) navode da su mladi koji izlaze iz sustava skrbi jedna od skupina koja je u velikom riziku od socijalne isključenosti. Također, smatraju kako su ovi mladi u sličnoj poziciji kao i migranti jer su odvojeni od svoje poznate okoline te su smješteni u nepoznato i nesusretljivo okruženje. Najbolje rješenje za socijalnu isključenost ove skupine je obrazovanje. Međutim, jako malo zemalja prepoznaje ovu skupinu kao rizičnu te jako malo pažnje pridavaju njihovom obrazovanju. S obzirom da je udio mladih iz alternativne skrbi u ukupnoj školskoj populaciji izrazito mali, rijetko ih se identificira kao skupinu kojoj je potrebna dodatna podrška i pomoć. Stein (2006.) grupira mlade koji izlaze iz skrbi u tri skupine: one koje „kreću dalje“ (eng. *moving on*), „preživjele“ (eng. *survivors*) i „žrtve“ (eng. *struggles*). Skupinu onih koji „kreću dalje“ obilježava činjenica da su uspješno izašli iz sustava skrbi koji im je pomogao da razviju otpornost. Stekli su samostalnost i neovisnost te su postigli određena obrazovna postignuća. Ova skupina najbližnja je onim mladima koji su

odrasli u svojoj biološkoj obitelji. Skupina „preživjelih“ okarakterizirana je različitim teškoćama tijekom pokušaja osamostaljivanja. Te teškoće se uglavnom odnose na nemogućnost pronalaska smještaja ili financijske probleme. Mladi „preživjeli“ sebe nerijetko smatraju zrelijima, otpornijima i neovisnijima od drugih. U zadnju skupinu, Stein (2006.) je opisao one mlade iz alternativne skrbi koji se i dalje bore sa poteškoćama te su u velikom riziku od siromaštva i beskućništva.

4. TEORIJA ŽIVOTNOG PUTA I RAZNOLIKOST ŽIVOTNIH PUTEVA

Kako bi mogli razumjeti situaciju u kojoj se nalaze mladi iz alternativne skrbi, prilikom pohađanja visokoškolskog obrazovanja ili samog upisivanja fakulteta, potrebno je ukratko opisati cjelokupan kontekst u kojem se oni nalaze. Mladi iz skrbi izlaze kada postanu punoljetni, ostvarivanjem uvjeta za povratak u biološku obitelj ili posvajanjem. Njihova iskustva i kvaliteta života unutar institucija uvelike utječe i na njihov kasniji razvoj i budući život. Zato je bitno razumjeti sve čimbenike koji na mlade utječu još dok su unutar nekog oblika alternativne skrbi.

Upravo *Teorija životnog puta* opisuje kako je okolina, odnosno povijesni i socioekonomski čimbenici, povezana s pojedincem koji unutar nje živi. Ova teorija naglasak stavlja na sve segmente i cjelovitost života mladih koji izlaze iz alternativne skrbi za shvaćanje njihovog sadašnjeg života. Uzme li se u obzir samo njihov status danas ne može se do kraja shvatiti njihova kvaliteta života. Jako je važno sagledati sve što je pojedinac proživio u prošlosti te kako kontekst u kojem danas živi utječe na njegov život (Kusturin, 2020.). Teorija životnog puta nudi integrativni i interdisciplinarni pristup u proučavanju života pojedinaca. Naglasak stavlja na odnos između djetinjstva, adolescencije i zrele dobi. Na razvoj gleda kao kontinuirani proces koji se sastoji od određenih faza, a niti jedna od njih se ne može razumjeti bez razumijevanja i shvaćanja ostalih (Brady i Gilligan, 2018.).

Osnovni elementi ove teorije su: međudjelovanje ljudskih života i povijesnog vremena, vrijeme života, socijalne veze, utjecaj osobe i osobna kontrola, raznolikost u životnom tijeku i razvojni rizik i zaštita. Svaki od ovih elemenata utječe na obrazovni ishod svakog pojedinca (Brady i Gilligan, 2018.).

Kada je riječ o elementu *međudjelovanje ljudskih života i povijesnog vremena* govori se o povijesnom kontekstu u kojem je pojedinac rođen i u kojem se odvija njegov razvoj. Povijesno vrijeme pruža različite opcije i mogućnosti, ali i određena ograničenja. Svako razdoblje obilježeno je određenim politikama, intervencijama, očekivanjima i svijesti o obrazovanju djece i mladih. Zato je bitno razumjeti povijesno razdoblje kada je mlada osoba bila u nekom od oblika alternativne skrbi kako bi mogli shvatiti obrazovna iskustva, mogućnosti i podršku. Uzme li se u obzir element *vremena života* odnosno dob bitno je naglasiti da na mlade osobe koje su određeno vrijeme provele u nekom od oblika alternativne skrbi značajno utječe raspored važnih životnih događaja. Važan čimbenik obrazovnog ishoda je dob u kojem će se pojedincu dogoditi neki važan životni događaj. Naprimjer, mladi koji ulaze kasnije u sustav javne skrbi će imati bolje obrazovne ishode od onih koji su ušli ranije. Element *socijalnih veza* je također jako bitan jer naglašava odnose te emocionalnu, praktičnu i financijsku podršku, a to su ključni faktori za obrazovanje mladih. *Utjecaj osobe i osobna kontrola* odnosi se na utjecaj koji pojedinac ima na svoj životni tijek. Društveno i kulturno okruženje osim što pruža različite mogućnosti mladima, pruža i određena ograničenja kao što je naprimjer društveni status, status skrbi, spol i mnoga druga. Što se tiče obrazovanja može se zaključiti da su mladi u određenoj mjeri ograničeni društvenim kontekstom. Kako bi razumjeli obrazovne ishode važan je element *raznolikosti životnog tijeka* jer će svaki pojedinac imati različita iskustva tijekom i nakon skrbi te će biti iz različite kulture, klase, spola itd. Element *razvojnog rizika i zaštite* podrazumijeva kako iskustva i događaji iz prošlosti mogu utjecati na budućnost te na taj način poticati pozitivan ili negativan tijek životnog puta. Zbog toga iskustva i događaji iz prošlosti imaju ključnu ulogu u obrazovnom ishodu svakog pojedinca (Brady i Gilligan, 2018.).

Svi ovi elementi utječu na različite načine na svakog pojedinca te svaki od njih bira različit put u nastavku svoga obrazovanja. Veliki broj već provedenih istraživanja definirala su različite putove kojima osobe koje su napustile skrb prolaze. Autori Brady i Gilligan (2019.) naglašavaju važnost šire i dugoročne perspektive nastavka obrazovanja nakon završetka obaveznog obrazovanja. Ovakva perspektiva je važna jer mladi koji izađu iz skrbi nailaze na mnoštvo egzistencijalnih problema kao što su smještaj i financije te se odmah po izlasku moraju brinuti za rješavanje istih. Nakon osiguravanja ovih potreba mogu razmišljati o daljnjem visokom obrazovanju. Dakle, treba uzeti u obzir posljedice smještaja mladih u neki od oblika alternativne skrbi i njihova iskustva kako bi mogli razumjeti putove pohađanja visokog obrazovanja.

Četiri obrazovna puta koje spominju Brady i Gilligan (2019.) su: 1) Tipični put; 2) Tipični put „Plus“; 3) Kratkoročno poremećeni put; i 4) Dugoročni poremećeni put.

Navedeni putovi su fokusirani na kasnije faze obrazovanja mladih, primarno na srednjoškolsko obrazovanje, studiranje, na prisutne posljedice kroz koje mladi prolaze te na njihove planove za budućnost. Tipični put i tipični put „plus“ predstavljaju uobičajene smjerove obrazovanja kojima su krenuli svi mladi. Kratkoročno poremećeni put i dugoročno poremećeni put odražavaju alternativne putove koji su bili disfunkcionalni i uključivali su kašnjenja i obilaznice kao rezultat različitih iskustava u životima mladih.

Tipični put odnosi se na mlade koji su završili svoje obvezno obrazovanje na vrijeme i nastavili s redovitim studiranjem odmah nakon završetka obaveznog obrazovanja. Tipični put „plus“ odnosi se na mlade koji su uspješno krenuli prema višem stupnju obrazovanja odmah po završetku škole. Za njih je specifično da nakon završetka obaveznog školovanja upisuju jednogodišnji tečaj daljnjeg obrazovanja prije ulaska u visoko obrazovanje. Kratkoročni poremećeni put odnosi se na mlade koju su određeno vrijeme bili izvan obrazovnog sustava zbog ovisnosti, beskućništva, roditeljstva ili rada te su se nakon prevladavanja tih prepreka vratili daljnjem ili višem obrazovanju u kasnim adolescentskim ili ranim dvadesetim godinama. Dugoročni poremećeni put odnosi se na mlade koji su napravili dužu pauzu od obrazovanja prije povratka ili planiranja povratka na daljnje ili više obrazovanje (Brady i Gilligan, 2019.).

5. MOTIVACIJA ZA DALJNJE OBRAZOVANJE

Motivacija je sila koja podupire ponašanje svakog pojedinca kako bi on zadovoljio svoje potrebe i ispunio svoje želje. Ova sila utječe na čovjekovo odlučivanje i djelovanje. Pojam motivacije se doima jako jednostavan, ali u suštini jako je složen i kompliciran. U sebi sadrži drugi pojam *motiv* (lat. *motus*), a označava kretanje, osjećanje, strast prema nečemu. Dakle, riječ motivacija zapravo podrazumijeva iskazivanje motiva za određeno postupanje. Psihologija odvaja motivaciju na dvije vrste: internaliziranu i eksternaliziranu. Internalizirana motivacija proizlazi iznutra dok je eksternalizirana ona vanjska, dolazi iz okoline (Jakšić, 2003.).

Istraživanje provedeno u Engleskoj pokazuje da mladi iz alternativne skrbi imaju kombinaciju intrinzične i ekstrinzične motivacije za pohađanje visokoškolskog obrazovanja. Sudionici ovog istraživanja kao motive za upis fakulteta navode želju za ostvarivanjem u karijeri, dokazivanje okolini da mogu postići određeni uspjeh, poticanje od strane udomiteljske obitelji ili biološke obitelji te poticaji učitelja, profesora ili stručnog osoblja fakulteta. Neke mlade osobe imaju jaku motivaciju zbog školskih uspjeha drugih vršnjaka iz udomiteljske obitelji ili pak da bi napravili veći uspjeh od istih (Cotton, Nash i Kneale, 2014.). Prema istraživanju Jackson i Cameron (2014.) veliki dio studenata iz alternativne skrbi smatra sebe odgovornima za uspjeh odnosno neuspjeh u svom obrazovanju. Motivacija ispitanika iz ovog istraživanja je bila potaknuta različitim obiteljskim iskustvima i vrijednosnim sustavima. Obiteljska iskustva potaknula su ih da ne žive isti život kao njihovi roditelji te su obrazovanje smatrali načinom da se ne dovedu do socijalne isključenosti. Također, istraživanja pokazuju da oni mladi koji imaju podršku od svoje biološke obitelji iako se oni nisu brinuli za njih, a udomitelji su im pomagali prilikom školovanja vjerojatnije je da će ići na fakultet (Stein, 2006.). Bitno je naglasiti da veliki broj autora spominje očekivanja stručnjaka iz alternativne skrbi koja utječu na motivaciju djece (Sladović Franz, Branica i Urbanc, 2017.). Upravo zbog toga mladi iz alternativne skrbi smatraju da bi socijalni radnici i odgajatelji trebali dati veći naglasak na obrazovna postignuća te im više pružati podršku u obrazovanju. Trebalo bi se pridati veću pozornost prilikom

smještanja djece u udomiteljstvo da njihovi udomitelji imaju veći stupanj obrazovanja (Jackson i Cameron, 2012.).

U Hrvatskoj autorice Sladović Franz, Branica i Urbanc (2017.) su provele istraživanje u kojem je ispitana motivacija mladih odraslih iz alternativne skrbi za daljnje školovanje. Dok su opisivali svoju motivaciju sudionici su govorili o intrinzičnim i ekstrinzičnim motivima. Međutim, kod svih su spomenuti motivi bili pomiješani, nitko nije imao isključivo vanjsku ili unutarnju motivaciju. Uzmemo li u obzir intrinzičnu motivaciju ispitanici su uglavnom govorili o osobnoj želji i zapošljavanju. Veliki broj njih kada priča o osobnoj želji izjavljuje kako im je to bio normalan i logičan slijed događanja dok ostali govore kako su fakultet upisali zbog dotadašnjih školskih uspjeha. Nekolicina ih naglašava i potrebu da se dokažu i steknu neki status u društvu. Neke od izjava sudionika su: „*Moram na faks jer bez fakulteta nisi kao prvo čovjek...da te netko gleda kao samo sa srednjom školom*“, „*Uvijek sam mislila da ću završiti nekakav fakultet*“. Uzme li se u obzir zapošljavanje, mladi odrasli naglašavaju da uz pomoć fakulteta imaju veće mogućnosti pronaći radno mjesto, pronalaženje kvalitetnijeg radnog mjesta i veća mogućnost napredovanja u karijeri. Neke od zanimljivih izjava su: „*Ne možeš naći posao ni sa faksom, a kamoli bez faksa*“ ili „*Dosta da mi netko šefuje deset godina u domu, želim ja nekom šefovat...*“.

Što se tiče eksternalizirane motivacije za pohađanje fakulteta, sudionici navode nekoliko razloga. Prvi je oblik skrbi i mjesto boravka, velikom broju mladih iz alternativne skrbi obrazovanje nudi mogućnost da poboljšaju svoj položaj i postignu neki cilj kao što je na primjer promjena mjesta boravka ili ostanak u alternativnoj skrbi. Drugi razlog je da pošalju određene poruke odgajateljima i udomiteljima, odnosno da im pokažu da i oni mogu postići nešto u životu ili samo da ih učine ponosnima. Treći razlog kojeg navode su poticaji od drugih osoba s kojima su se susretali. Na kraju navode kako im je velika motivacija kada vide druge iz skrbi koji nisu išli na fakultet kako žive u teškim uvjetima (Sladović Franz i sur. 2017.).

6. PERCEPCIJA MLADIH O RELEVANTNOSTI EDUKACIJE

Unatoč tome što obrazovanje ima značajnu ulogu u životu djece i mladih koji imaju veliki rizik od socijalne isključenosti nema puno istraživanja u Hrvatskoj koja pokazuju na koji način mladi iz alternativne skrbi percipiraju svoje obrazovanje i njegovu relevantnost.

Istraživanje provedeno u Mađarskoj pokazuje da mladi iz skrbi obrazovanje smatraju relevantnim kako bi se odvojili od svoje prošlosti, odnosno kako bi imali bolji i kvalitetniji život od svoje biološke obitelji. Osim toga navode da u životu žele biti cijenjeni, poštivani te žele imati posao koji je unosan kako bi si osigurali financijsku sigurnost. Mladi iz Švedske imaju jako optimističan pogled na budućnost, a obrazovanje smatraju jednim od bitnih čimbenika da se to i ostvari. Većina njih se u budućnosti vidi kao uspješan student, a slijedom toga i kao osobe sa uspješnim zaposlenjem (Jackson i Cameron, 2011.).

Mladi iz alternativne skrbi prema autorima Sladović Franz i Branica (2013.) u Republici Hrvatskoj generalno navode da je obrazovanje jako bitno za život djece i mladih. Ističu važnost edukacije za djecu i mlade iz alternativne skrbi, ali i za one koji žive sa svojom biološkom obitelji. Razlog tome je činjenica da obrazovanje poboljšava mogućnost zapošljavanja te na taj način pruža bolje životne uvjete. Međutim, nekolicina sudionika posebno naglašava koliko je edukacija za mlade iz alternativne skrbi bitna jer je to za njih jedini način da stabiliziraju i poboljšaju kvalitetu svoga života. Navode da nemaju financijsku sigurnost i osjećaju pritisak da se što ranije moraju osamostaliti. Zbog toga ovi mladi obrazovanje vide kao put kojim će im pomoći u normalizaciji života i života njihove buduće obitelji. Jedna djevojka u istraživanju govori „*Obrazovanje je jedina stvar koja mi može pomoći*“. Samo dvoje sudionika smatra da obrazovanje nije bitno te jako veliku važnost pridaju „školi života“, ekonomskim krizama, nezaposlenosti i uspjesima poznatih osoba koje nemaju visokoškolsko obrazovanje. Također, neki smatraju kako nema izlaska iz njihove situacije sa ili bez uspješne edukacije. Bitno je naglasiti i razliku između mladih koji

su bili u domu i onih koji su bili u udomiteljskoj obitelji. Naime, oni koji su bili kod udomitelja načelno imaju visoke ambicije, dobre ocjene tijekom osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, jasno znaju što ih zanima i imaju jasan plan kako nastaviti dalje (Sladović Franz i Branica, 2013.). Autori Jackson i Ajayi (2007.) naglašavaju važnost udomiteljstva kao bitnog faktora koji može pridonijeti stjecanju kvalifikacija mladih ljudi za daljnje visokoškolsko obrazovanje. Nadalje, mladi svoje obrazovanje vide kao šansu za postizanje bolje kvalitete života u profesionalnom i osobnom smislu iako se tijekom obrazovanja suočavaju sa raznim preprekama koje im onemogućavaju upise, pohađanje i na kraju završavanje određenog obrazovnog programa (Kusturin, 2020.).

7. OBILJEŽJA STUDIRANJA MLADIH IZ SKRBI

Studije u posljednjih 20 godina pokazuju da djeca iz skrbi zaostaju sa usvajanjem gradiva, imaju lošije školske rezultate od svojih vršnjaka te nerijetko ne stječu dovoljno kvalifikacija kako bi nastavili svoje daljnje školovanje u visokom obrazovanju (Martin i Jackson, 2002.). Istraživanje provedeno u pet Europskih zemalja pokazuje niske postotke mladih iz alternativne skrbi koji su upisali ili pohađaju visokoškolsko obrazovanje. Tako na primjer u Engleskoj samo 5% mladih upisuju fakultet u odnosu na 25% opće populacije dok je u Danskoj njih 8% završilo prvi stupanj sa 20 godina u usporedbi sa postotkom od 30% iz opće populacije (Jackson i Cameron, 2011.). Jedan od razloga zašto je mali postotak ovih mladih unutar sustava visokog obrazovanja je pritisak da se što brže osamostale i postanu financijski neovisni. Upravo zbog toga često upisuju strukovna zanimanja pomoću kojih se brže stječe samostalnost i zaposlenje, a rijetko biraju visokoškolsko obrazovanje (Sladović Franz i Branica, 2013.). Također, ovi mladi imaju neka zajednička obilježja koja se uglavnom odnose na nestabilne odnose unutar biološke obitelji. Većina ovih mladih ima razvedene roditelje ili roditelje koji nikad nisu bili u braku. Nadalje, nerijetko se događa da su njihovi roditelji ovisnici o različitim psihoaktivnim tvarima kao što su droga ili alkohol, a to ima za posljedicu različite psihičke poremećaje ili česta kriminalna ponašanja roditelja (Jackson i Cameron, 2011.). Istraživanja u različitim

Europskim zemljama su pokazala da djeca iz alternativne skrbi imaju jako male šanse za ući u visokoškolsko obrazovanje, a čini se da je u Hrvatskoj situacija jako slična. Sa djecom iz alternativne skrbi, u kontekstu obrazovanja, postiže se jako malo. Također, marginalizacija unutar sustava obrazovanja čini sastavni dio odrastanja u ustanovama javne skrbi (Sladović Franz i Branica, 2013.).

7.1. PREPREKE S KOJIMA SE SUSREĆU MLADI IZ SKRBI TIJEKOM STUDIRANJA

Jackson i Cameron (2011.) su prepreke s kojima se susreću mladi iz alternativne skrbi prilikom studiranja ili upisivanja studija podijelili u četiri skupine: sustavni čimbenici (loša koordinacija socijalnih usluga i obrazovanja), obrazovni čimbenici (nedovoljna dopunska pomoć u savladavanju propuštenog školskog programa, nedovoljna zaštita od zlostavljanja...), skrb (česte promjene smještaja, udomitelji sa niskim stupnjem obrazovanja, niska očekivanja ili nedostatak interesa socijalnih radnika) i individualni čimbenici (nedostatak motivacije, negativan stav prema obrazovanju u biološkoj obitelji). Još neke prepreke koje se spominju u stranim istraživanjima su: nisko samopoštovanje i nedostatak ambicija, problemi mentalnog zdravlja, duga razdoblja izvan škole, nedostatak osnovnih vještina, nefleksibilan obrazovni sustav, socijalni radnici pridaju malu važnost obrazovanju, obrazovni sustav ne vidi mlade iz alternativne skrbi kao rizičnu skupinu, niska očekivanja od stručnjaka kao i mnoge druge (Jackson i Cameron, 2012.).

U istraživanju „Izazovi studiranja mladih odraslih iz alternativne skrbi“ (Sladović Franz, Branica i Urbanc, 2017.) mladi su bili upitani da opišu što to znači biti student iz alternativne skrbi i poistovjećuju li nekada pojam studenta i mlade osobe koja je bila u nekom od oblika javne skrbi. Odgovori su bili različiti, nekolicina je odgovorila da su ta dva pojma sasvim različita dok su drugi ipak naglasili da to nekada može biti prednost ili nedostatak. Jedan od nedostataka kojeg navodi veliki broj sudionika je taj što su obilježeni svojim podrijetlom i prijašnjim negativnim iskustvom što ih nerijetko dovodi do situacije da ih se stigmatizira. Zbog toga često skrivaju svoje podrijetlo ili

određeno vrijeme posvete pripremanju vršnjaka educirajući ih o alternativnoj skrbi. Treba nadodati da je i percepcija ostalih studenata jako zanimljiva, odnosno često podcjenjuju svoje kolege iz alternativne skrbi te su nerijetko iznenađeni njihovim uspjesima. (Sladović Franz, Branica i Urbanc, 2017.). Također, u istraživanju iz Švedske se stigmatizacija i nasilje među vršnjacima navodi kao jedan od glavnih prepreka upisivanja i pohađanja visokoškolskog obrazovanja (Jackson i Cameron, 2011.). Osim stigmatizacije mladi iz alternativne skrbi susreću se sa još jako puno prepreka tijekom svog studiranja. Jedan od glavnih problema predstavljaju financije. Taj problem ima više aspekata, a to su nedovoljno financijskih sredstava ili premale stipendije, kašnjenje stipendija, konstantni rizik od gubitka stipendije radi nepolaganja ispita ili godine, obaveza plaćanja školarina, razni troškovi kao što su knjige, skripte, stan, režije, itd. Obaveza plaćanja školarina je uvelike povezana sa nedostatkom vremena za učenje. Naime, jako veliki broj studenata iz alternativne skrbi radi kako bi mogli platiti školarine te zbog toga imaju manjak vremena za učenje (Sladović Franz, Branica i Urbanc, 2017.). Autori Martin i Jackson (2002.) u svom radu navode da 75% mladih iz skrbi koji su završili fakultet ističu potrebe za većom financijskom potporom, a njih 45% spominje česte probleme sa smještajem. Što se tiče smještaja u studentske domove, problem nastaje tijekom praznika jer većina studenata tada ide doma, a studenti iz skrbi nemaju tu mogućnost. Zbog toga plaćaju uslugu stanovanja u studentskom domu tijekom praznika, a to za posljedicu nerijetko ima osjećaj obeshrabrenosti i usamljenosti (Martin i Jackson, 2002.). Pojavljuju se i psihološki problemi te problemi sa prilagodbom na novu sredinu (stambene zajednice). Mladi odrasli u alternativnoj skrbi naglašavaju i nedovoljnu senzibiliziranost i podršku od strane učitelja, profesora, radnika u referadi, ali i nedovoljnu pomoć od strane stručnih radnika iz skrbi. Nadalje, javljaju se i neželjene trudnoće, prve zaljubljenosti, česti odlasci na zabave umjesto učenja itd. (Sladović Franz, Branica i Urbanc, 2017.).

7.2. PREDNOSTI MLADIH IZ SKRBI TIJEKOM STUDIRANJA

Osim spomenutih prepreka koje su mlade iz alternativne skrbi sprječavale u postizanju uspjeha na fakultetu postoje i neke prednosti koje im je pružio boravak u instituciji. Iskustvo koje su dobili boravkom u alternativnoj skrbi potaknulo ih je da upišu određeni fakultet kako bi se mogli baviti nekom od pomažućih profesija kao što je na primjer socijalni rad. Nadalje, spominju da su im njihove životne situacije nekada uvelike pomogle u pisanju određenih zadataka na fakultetu. Dolaskom na fakultet ovi mladi spoznali su koliko su neovisniji i samostalniji od svih ostalih vršnjaka, dobili su uvid u svoje vještine koje su stekli boravkom u alternativnoj skrbi. Također, spominju da ih je njihova životna situacija učinila odlučnijim u postizanju uspjeha jer su željeli pokazati svojim biološkim roditeljima da su sposobni živjeti boljim životom od njih (Cotton, Nash i Kneale, 2014.). Kusturin (2020.) navodi da mladi sa iskustvom skrbi više cijene svoje uspjehe, puno su zreliji od svojih vršnjaka te su snalažljiviji i uporniji. Ističe da oni imaju veći pristup socijalnim uslugama i raznim oblicima pomoći. U istraživanju provedenom u Republici Hrvatskoj sudionici također ističu da zbog boravka u ustanovama javne skrbi imaju veća prava na određene usluge kao što su studentski dom ili stipendije. Također, mladi iz alternativne skrbi smatraju da zbog svog životnog puta imaju bolji vrijednosni sustav od mladih koji nisu bili na smještaju u javnoj skrbi, za sebe govore da nemaju predrasuda te da su puno tolerantniji od ostalih. Navode da su naučeni živjeti sa više ljudi te da je za njih to još jedna prednost na koji su ne moraju prilagođavati kada krenu na fakultet (Sladović Franz, Branica i Urbanc, 2017.).

8. POMOĆ I PODRŠKA MLADIMA IZ SKRBI TIJEKOM STUDIRANJA

U ovom radu već je nekoliko puta spomenuta pomoć i podrška koja je potrebna mladima nakon izlaska iz skrbi, a posebno tijekom njihova studiranja. Podrška i pomoć mladima iz skrbi uvelike smanjuje šanse od socijalne isključenosti i ostalih problema s kojima se susreću kao što je: nezaposlenost, beskućništvo, usamljenost, psihičke teškoće i još mnoge druge (Sladović Franz i Branica, 2013.). Studenti iz skrbi navode da je njima pomoć i podrška potrebna zato što se nalaze u nepovoljnijoj poziciji od ostalih studenata. Spominju veliku šansu da završe na ulici jer nemaju roditelje koji za njih brinu (Urbanc, Sladović Franz i Branica, 2018.). S obzirom na ranije navedene prepreke jednostavno je za zaključiti da je financijska pomoć i pomoć sa smještajem nakon izlaska iz skrbi mladima najpotrebnija, a to potvrđuje i istraživanje autora Sladović Franz, Branica i Urbanc (2017.). U spomenutom istraživanju studenti iz alternativne skrbi navode da im je potrebna konkretna pomoć, a to podrazumijeva financijsku i praktičnu pomoć. Financijska pomoć se odnosi na stipendije dok se praktična odnosi na primjer na internetsku vezu ili život u stambenoj zajednici. U istraživanju autora Urbanc, Sladović Franz i Branica, (2018.), također, se ističe ovakva vrstu pomoći kao najpotrebnija te se još dodatno spominje i smještaj kao jedan od glavnih problema.

Osim ovakve vrste pomoći mladi su se osvrnuli i na razne vrste podrške te kao prvo navode privatnu koja se uglavnom odnosi na obitelj, braću, sestre i prijatelje te profesionalnu i volontersku. Profesionalna je podrška od strane različitih stručnjaka kao što su učitelji, profesori i radnici iz skrbi, a volonterska je ona dobrovoljna od strane studenata koji su bili na smještaju u skrbi, poslodavaca i ostalih. Što se tiče privatne podrške studenti svoj odnos s obitelji opisuju različito. Uglavnom se radi o ne pretjerano bliskom odnosu, a kontakt s roditeljima ostvaraju najčešće preko telefona. Najbolji odnos studenti iz skrbi imaju sa braćom i sestrama, međutim, za nekolicinu njih braća i sestre predstavljaju veliko opterećenje jer vode brigu o njima ako su u alternativnoj skrbi. Također, šira obitelj predstavlja izvor podrške za mali broj studenata (Sladović Franz, Branica i Urbanc, 2017.). Za neke studente koji su kontaktu

sa svojom biološkom obitelji vrlo je izazovno pružanje financijske i druge vrste pomoći što se od njih nerijetko očekuje (Urbanc, Sladović Franz i Branica, 2018.).

Što se tiče profesionalne podrške mladi ističu da je za njih i njihovo uspješno visokoškolsko obrazovanje važna i veza sa stručnim radnicima, a posebno naglašavaju održavanje kontakta sa socijalnim radnicima koji će im pomoći kada su u potrebi (Sladović Franz i Branica, 2013.). Socijalni radnici bi trebali staviti obrazovanje djece i mladih kao prioritet i pokazati veći interes prema njihovom uspješnom školovanju (Martin i Jackson, 2002.). Čest je slučaj da se socijalni radnici i drugi stručnjaci iz skrbi fokusiraju samo na probleme i rizike mladih iz alternativne skrbi, međutim, jako važno je prepoznati snage, sposobnosti i otpornost koju su ovi mladi razvili tijekom vremena. Kako bi se spomenute snage iskoristile u obrazovanju bitna je podrška stručnjaka koji će te snage prvenstveno prepoznati te će ih nakon toga usmjeriti prema obrazovanju. Ovakva vrsta podrške i ohrabrivanja od strane socijalnih radnika i ostalih stručnjaka ili barem jedne značajne odrasle osobe jedan je od najbitnijih čimbenika da mladi razviju percepciju sebe kao kompetentnih učenika odnosno studenata (Jackson i Cameron, 2011.). Autori Martin i Jackson (2002.) u svom radu spominju „anđela čuvara“ odnosno jednu osobu s kojima su mladi tijekom fakultetskog obrazovanja konstantno u kontaktu. „Anđeo čuvar“ ih sasluša kada je to potrebno, potiče ih, motivira te im zapravo predstavlja uzor. Čak trećina njihovih ispitanika iskazuje potrebu za mentorom ili osobom koja razumije što doživljavaju tijekom pohađanja fakulteta. U istraživanju Sladović Franz i Branica, (2013.) studenti također ističu važnost odnosa sa stručnjacima iz različitih ustanova socijalne skrbi.

Premda pružatelji skrbi ističu da pružaju psihosocijalnu podršku na zahtjev studenata i da pokušavaju ispuniti njihove potrebe, studenti svjedoče čestoj nedostupnosti stručne podrške. Često se događa da stručnjaci zaboravljaju na dogovor i ne odgovaraju na poziv ili imaju vrlo malo vremena za razgovor (Urbanc, Sladović Franz i Branica, 2018.). Nadalje, u radu su već spomenuta niska očekivanja stručnjaka odnosno veći se naglasak stavlja na izbjegavanje neuspjeha nego na iskorištavanje kompetencija i vještina mladih kako bi dosegli najveću moguću obrazovnu razinu (Jackson i Cameron, 2011.). Ovo potvrđuje i istraživanje autora Jackson i Cameron (2012.) u kojem naglašavaju da su mladi radi savjeta stručnjaka i socijalnih radnika

upisivali strukovne škole ili tečajeve odnosno sakupljali su niz kvalifikacija niže razine umjesto da unaprjeđuju svoje kompetencije i završavaju više razine obrazovanja.

Studenti iz skrbi kao izvor podrške smatraju i primanje raznih korisnih informacija. U istraživanju autora Urbanc, Sladović Franz i Branica (2018.) studenti upravo ovo smatraju jednom od glavnih prepreka prilikom njihova studiranja. Naime, govore kako ne postoji mjesto gdje bi mogli dobiti sveobuhvatne informacije i pomoć o tome koja su njihova prava dok su u skrbi, ali i nakon izlaska. Nerijetko im se događa da pričaju svoju životnu priču po nekoliko puta, različitim osobama kako bi došli do određene informacije ili stekli određeno pravo ili uslugu.

9. ČIMBENICI KOJI OLAKŠAVAJU STUDIRANJE MLADIH IZ SKRBI

Jedan od najbitnijih čimbenika za uspješno studiranje je otpornost koju su mladi stekli tijekom svog odrastanja u alternativnoj skrbi. Naime, koncept otpornosti se sve više koristi u praksi kako bi se poboljšao rad s djecom i mladima iz javne skrbi. Otpornost Gilligan (1997., prema Daniel, 2003.) definira kao osobine djeteta koje ga štite od posljedica nevolja s kojima se tijekom života susretne i koje mu na kraju pomažu da se nosi, preživi ili čak napreduje prilikom suočavanja s drugim sličnim ili težim nevoljama. Ovakva definicija jako je bitna za socijalne radnike jer se temelji na činjenici da mlada osoba unatoč nevoljama može napredovati i ostvariti svoj puni potencijal. Otpornost je povezivana s puno faktora koji bi mogli na nju utjecati, neki od njih su vanjski i unutrašnji čimbenici. Među vanjske čimbenike se ubrajaju: barem jedan siguran odnos privrženosti, podrška šire obitelji ili prijatelja i pozitivna iskustva u vrtiću, školi ili zajednici u kojoj dijete živi. Među unutarnje čimbenike spadaju: sigurna baza, samoučinkovitost i samopoštovanje. Spoje li se ove dvije dimenzije dobiva se okvir koji je jako potreban u praksi rada s djecom iz alternativne skrbi. Ovakav pristup stavlja naglasak na iskorištavanje zaštitnih čimbenika koji potiču razvijanje otpornosti te potiče procese suočavanja koji omogućuje mladoj osobi korištenje zaštitnih faktora (Daniel, 2003.). Činjenicu da mladi sa bolje razvijenom

otpornošću postižu bolje akademske uspjehe potvrđuje i istraživanje autora Sladović Franz i Branica, (2013.). Ispitanici spomenutog istraživanja smatraju kako im je u njihovom obrazovnom procesu i napredovanju pomogla upravo sigurna baza, samoučinkovitost, samopoštovanje te podrška koju im je pružala okolina.

Drugi važan čimbenik kojeg naglašavaju autori istraživanja provedenog u Škotskoj, Connelly i Chakrabarti (2008). je koncept obrazovno bogate sredine. Koncept bogate obrazovne sredine ne može se precizno definirati, ali informacijska knjiga za učitelje, socijalne radnike i njegovatelje iz Škotske pruža korisne smjernice za stvaranje bogate obrazovne okoline. Neke od njih su: suradnja sa učiteljima kako bi znali točne informacije pohađa li dijete redovito školu, upoznavanje sa raznim tečajevima ili predavanjima te ciljevima svakog pojedinog djeteta, pružiti pomoć djetetu ili mladoj osobi u organizaciji na primjer planiranja pisanja domaće zadaće ili planiranja učenja, ostati u kontaktu sa pojedinim učiteljima ako je to potrebno kako bi se izbjegle poteškoće, pružanje podrške i ohrabrivanje, poticanje intelektualnih aktivnosti, pokazivanje entuzijazma za učenje, bavljenje sportom ili poticanje kreativnosti. Potrebna su detaljnija istraživanja kako bi se dobili precizniji rezultati koriste li učitelji i njegovatelji spomenute smjernice kako bi unaprijedili obrazovne procese mladih iz skrbi (Connelly i sur. 2003., prema Connelly i Chakrabarti 2008.). Što se tiče Hrvatske, u istraživanju autora Sladović Franz i Branica (2013.) ispitanici smatraju da je njihov boravak u nekom od oblika alternativne skrbi povoljno utjecao na njihovo obrazovanje. Govore da bi ostankom u biološkoj obitelji u najboljem slučaju završili osnovnu školu te možda srednju, a boravak u alternativnoj skrbi omogućio im je da razmotre svoje mogućnosti i opcije te da čak počnu razmišljati o fakultetu. Također, veliki broj ispitanika je naglasio da već imaju veće obrazovne uspjehe od svojih bioloških roditelja. Može se zaključiti da se ovi mladi nalaze zasigurno u kvalitetnijoj okolini u javnoj skrbi nego u vlastitoj obitelji. Međutim, uzme li se u obzir prethodno navedeno u ovom radu, pomoći i podrške od strane stručnjaka nedostaje te se može reći da mladi u Hrvatskoj ne žive u obrazovno bogatom okruženju (Sladović Franz i Branica, 2013.).

10. ZAKLJUČAK

Mladi iz alternativne skrbi predstavljaju jako specifičnu skupinu jer prije samog ulaska u skrb proživljavaju različite traume kao što je zlostavljanje, zanemarivanje, razvod roditelja, roditelji ovisnici i mnoge druge. Nadalje, njihov život unutar javne skrbi nije jednostavan ni lak, a proces odrastanja i izlaska iz skrbi nerijetko za njih predstavlja jako veliki izazov. Očekuje se da u trenutku postanu odrasli, pronađu za sebe adekvatan smještaj, zaposlenje ili da nastave obrazovanje. Obrazovanje je jedan od glavnih načina da izbjegnu česte negativne ishode boravka u alternativnoj skrbi, a neki od spomenutih ishoda su siromaštvo, nezaposlenost ili beskućništvo. Međutim, kao što je već naglašeno u ovom radu njihovom obrazovanju se ne pridaje veliki značaj. Jedan od razloga za to je što čine jako mali dio ukupne školske populacije te ih stručnjaci ne prepoznaju kao rizičnu skupinu s posebnim potrebama koje treba dodatno poticati. Nadalje, nedostaje podrške i poticanja od strane stručnjaka iz skrbi, socijalnih radnika, njegovatelja i drugih. Spomenuta podrška u jako velikoj mjeri prema izjavama studenata iz raznih istraživanja utječe na njihovu motivaciju za upis visokoškolskog obrazovanja, zbog toga bi se u budućnosti trebalo ovakve nalaze istraživanja prikazati stručnjacima kako bi dobili uvid koliko njihova podrška utječe na fakultetsko obrazovanje mladih. Dakle, stručnjaci i radnici iz skrbi trebali bi staviti veći imperativ na visoko obrazovanje mladih kako bi se ono dogodilo. Osim toga na motivaciju utječe i želja za boljim životom od svojih roditelja ili želja da se dokažu svojim udomiteljima ili biološkoj obitelji. Studenti iz alternativne skrbi na visoko obrazovanje gledaju kao na jedan od glavnih načina izbjegavanja nepovoljnog društvenog statusa. Međutim, između njih i njihova studiranja postoji puno prepreka. Neke od njih su stigmatizacija tijekom studiranja od strane vršnjaka, preniski iznosi stipendija, zakašnjele stipendije, smještaj tijekom praznika, psihološki problemi, nedovoljna pomoć i podrška, nemogućnost usklađivanja vremena za učenje i rad. Nadalje, pojavljuju se i neki tipični obrasci ponašanja za mlade u tim godinama koje ih odvrćaju od učenja i studiranja, a to su prve zaljubljenosti, razne zabave i izlasci. Ono što ovim mladima uvelike pomaže tijekom studiranja je otpornost koju su stekli boravkom u skrbi i obrazovno bogata okolina. Također, treba poticati udomiteljstvo kao češći oblik zbrinjavanja ovih mladih jer djeca iz ovakvog oblika skrbi uslijed veće podrške i poticanja te okoline sa većim

stupnjem obrazovanja, nerijetko pohađaju i završavaju više obrazovne stupnjeve i stječu bolje prilike za socijalno uključivanje i ostvarivanje vlastitih potencijala.

LITERATURA

1. Ajduković, M. (2004). Pristupi zbrinjavanju djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Europi. *Revija za socijalnu politiku*, 11(3-4), 299-320.
2. Ajduković, M., & Franz, BS (2005). Problemi ponašanja i emocionalni problemi djece prema vrsti izvanobiteljske skrbi u Hrvatskoj. *Međunarodni časopis za socijalnu skrb*, 14 (3), 163-175.
3. Bartuloci, M. (2014). Smještaj djece izvan obitelji u Republici Hrvatskoj i Smjernice za alternativnu skrb UNICEF-a. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 47(95), 53-72.
4. Brady, E. i Gilligan, R. (2018). Perspektiva životnog tijeka: integrativna istraživačka paradigma za ispitivanje obrazovnih iskustava odraslih osoba koje napuštaju skrb?. *Pregled usluga za djecu i mlade*, 87, 69-77.
5. Brady, E. i Gilligan, R. (2019). Istraživanje raznolikosti u obrazovnim putovima odraslih osoba s iskustvom skrbi: Nalazi iz studije o obrazovanju i skrbi tijekom života. *Pregled usluga za djecu i mlade*, 104, 104379.
6. Connelly, G., & Chakrabarti, M. (2008). Improving the educational experience of children and young people in public care: A Scottish perspective. *International Journal of Inclusive Education*, 12(4), 347-361.
7. Cotton, D. R., Nash, P., & Kneale, P. E. (2014). The experience of care leavers in UK higher education. *Widening Participation and Lifelong Learning*, 16(3), 5-21.
8. Daniel, B. (2003). The value of resilience as a concept for practice in residential settings. *Scottish Journal of Residential Child Care*, 2, 6-16.
9. Jackson, S., & Ajayi, S. (2007). Foster care and higher education. *Adoption & Fostering*, 31(1), 62-72.
10. Jackson, S., & Cameron, C. (2011). Final report of the YIPPEE project WP12. *Young People from a Public Care Background: Pathways to further and higher education in five European countries*, London: University of London.
11. Jackson, S., & Cameron, C. (2012). Leaving care: Looking ahead and aiming higher. *Children and Youth Services Review*, 34(6), 1107-1114..

12. Jackson, S., & Cameron, C. (2014). *Improving access to further and higher education for young people in public care: European policy and practice*. Jessica Kingsley Publishers.
13. Jackson, S., & Simon, A. (2013). The costs and benefits of educating children in care. In *In Care and After* (pp. 44-62). Routledge.
14. Jakšić, J. (2003). Motivacija. Psihopedagoški pristup. *Kateheza: časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih*, 25(1), 5-16.
15. Kusturin, S. (2020). *Kvaliteta života mladih nakon iskustva institucijske skrbi*. Doktorska disertacija. Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb.
16. Kusturin, S., Makvić, K. & Maglica T. (2013). *OkvirKO- priručnik za osnaživanje mladih u procesu izlaska iz alternativne skrbi*. Zagreb: Udruga Igra.
17. Martin, P. Y., & Jackson, S. (2002). Educational success for children in public care: advice from a group of high achievers. *Child & family social work*, 7(2), 121-130.
18. Matković, T. (2010). Obrazovanje roditelja, materijalni status i rano napuštanje školovanja u Hrvatskoj: trendovi u proteklom desetljeću. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, 19(108+ 109), 643-667.
19. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. (2022). *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2021. godini*. Dostupno na mrežnoj stranici Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>
20. Obiteljski zakon NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23. Dostupno na mrežnoj stranici <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>

21. Petrova-Dimitrova N., Yankova D., Stoykova N., Kovacheva Z., Dimitrova P. (2020). *Pripreme za izlazak iz skrbi*. Zagreb: Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.
22. Petrović, L., & Laklija, M. (2017). Kretanje broja djece na smještaju u ustanovama za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi-kako protječe proces deinstitutionalizacije. *Zbornik radova s interdisciplinarnog znanstveno-stručnog skupa „Zaštita prava na zdravlje djece i mladih u alternativnoj skrbi“*(str. 8-26), Popović, S., Zloković, J.(ur), 20(11), 2015.
23. Sladović Franz, B., & Branica, V. (2013). Relevantnost i iskustvo obrazovanja iz perspektive hrvatskih mladih u skrbi. *Europski časopis za socijalni rad*, 16 (1), 137-152.
24. Sladović Franz, B., Branica, V., & Urbanc, K. (2017). Izazovi studiranja mladih odraslih u alternativnoj skrbi u Hrvatskoj. *Ljetopis socijalnog rada*, 24(3), 479-507.
25. Stein, M. (2006). Research review: Young people leaving care. *Child & family social work*, 11(3), 273-279.
26. Urbanc, K., Sladović Franz, B., & Branica, V. (2018). Percepcija studenata, skrbnika i donositelja odluka o podršci u visokom obrazovanju za studente s iskustvom u skrbi. *Europski časopis za socijalni rad*, 21 (2), 260-269.